

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Postgiro 58.
Abonnementsprijs f 4,— per jaar. Buitenland f 5,60 per jaar, voor België f 4,60.
Voor leden van de Humanistische Luisterkring f 3,— per jaar. Losse nummers f 0,25.
Contrib. Luisterkr. f 1,—. Dit bedrag tezamen met bovengenoemde f 3,— te voldoen.

VREEMD - VIJANDIG - VERTROUWD

Ik ben u nog een halve appel schuldig. Jaren geleden bood ik u één helft; eenzaamheid. De andere, verbondenheid, konden we toen alleen maar even zien. Nu willen we daar meer tijd voor nemen, zonder intussen het eerste deel te vergeten: de donkere kloof die er blijft tussen mensen en planeten, tussen mensen en mensen.

Dicht bij ons huis staat een straatlantaarn, vertrouwd geworden door z'n jarenlange dienst. Hij helpt ons 's avonds plassen te vermijden, de auto van de burens parkeert veilig in zijn licht; voor de kinderen zorgt hij overdags dat ze een klimpaal hebben en 's nachts, dat 't in hun slaapkamer nooit angstig, donker wordt. En toch blijft deze trouwe helper ons ook vreemd. De nacht kan komen, waarin een mens z'n hoofd tegen zo'n paal aandrukt, om tenminste ergens steun te voelen, iets vertrouwds buiten hem-

zelf — maar hij stuit op bonkend ijzer, op harde onbewogenheid.

Dan kan hij opzien naar de sterren, en misschien rust, verkoeling vinden; maar geven zij het antwoord dat hij zoekt, dat toereikend is voor z'n situatie als hij straks weer bij de mensen komt? — Daar worden eisen gesteld en oordelen geveld; daar tracht de één zich tegen de ander te verschansen achter bloempotjes, bureaupapieren of raketwapens. De enkeling voelt zich machteloos; het is, alsof anderen de wereld maken. En als men van de topfiguren meer te weten komt, dan schijnen zij op hun beurt afhankelijk te zijn van processen en machtsverhoudingen, die niemand in de hand heeft. Ja, die het mensenleven vijandig schijnen: We moeten vechten — of ondergaan.

Martinus Nijhoff heeft het onheilsbesef vertolkt in zijn sonnet „Het Souper”:

't Werd stil aan tafel. 't Was of wijn en brood
Werd neergeslagen uit de greep der handen.
De kaarsvlam hing lang-wapperend te branden.
En 't raam sprong open door een donkren stoot.

Als water woelden in den nacht de landen
Onder het huis; wij voelden hoe een groot
Waaien ons aangreep, hoe de wiken van de
Vaart van den tijd ons droegen naar den dood.

Wij konden ons niet bij elkaar verschuilen:
Een mensch, eenzaam, ziet zijn zwarte eenzaamheid
Dieper weerkaatst in de oogen van een ander —

Maar als de winden langs de daken huilen,
Vergeet, vergeet waar ons zwak hart om schreit,
Lach en stoot glazen stuk tegen elkander.

Juist op een feest kan verlatenheid zich zo hevig doen voelen. Spel en vrijheid, blijdschap en saamhorigheid — ze vormen een roes, een verbeelding, die stukbreekt als het erop aankomt. Bekend is het verhaal van Pierrot, die in de vroege morgen na het feest, zich ophangt aan een lantarenpaal. Alweer een lantarenpaal: die weten er meer van te vertellen, evenals kellners en taxi-chauffeurs.

En daarmee raken we, in de vertwijfeling, ook aan een keerzijde: Het mede-weten. Nijhoff en de schepper van Pierrot, kunstenaars van alle tijden wisten het: Ik ben alleen, een vreemdeling; anderen spelen het spel. En u, die de anderen niet vinden kunt, die zich een buitenstaander voelt? U bent dus niet de enige — wij zijn elkaar niet vreemd. Zelfs burens en kennissen weten ervan, zij het wellicht wat minder dichters-

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 10 december 1961

lijk: Heb jij al een ijzeren voorraad, vragen ze; en een schuilplaats onder de trap? Ga je het doen, of denk je dat het toch niets helpt? Ze lijden aan twijfel, aan de onzekerheid van een vijandige wereldsituatie; maar ze delen die situatie met u en mij.

Schrale troost — maar er is meer: Via onze radio wordt door een hoogleraar gepleit voor wetenschappelijk onderzoek van het oorlogsprobleem en ook internationaal, uit beide politieke kampen, komen wetenschapsmensen samen tot gesprek. Zij weten dat ieders wapen thans ook het leven bedreigt van eigen volk en nageslacht. Zou misschien het uiterste gevaar de redding in zich dragen? In elk geval niet automatisch, niet buiten onze inzet. De verdeeldheid die ons dodelijk bedreigt, bewijst tegelijk hoeveel er afhangt van ons zelf. Ook achter de betonmuur is meningsverschil niet te onderdrukken. Een teken, dat de mens niet te mechaniseren is, hij blijft aanspreekbaar. En we spreken elkaar ook aan: Over bewapening en ontwapening, geloof en ongeloof, over democratie en communisme en een derde weg. Men spreekt elkaar aan op het hoogste niveau en in kleinere kring.

In een van onze steden maken opgeschoten jongens een buurt onveilig met straatvoetbal en minder sportieve dingen. Achter vitrages wordt schande gesproken. — Totdat één vader contact zoekt met de andere vaders en: met de jongens zelf. Ze willen een eigen sociëteit, sommigen een speelveldje. Een buurtgenoot met relaties wordt ingeschakeld, men spreekt met het gemeentebestuur. Er wordt iets bereikt; vooral omdat men de jongens persoonlijk hun zaak laat „runnen”; met de raddraaiers valt te praten. Kan de politie in die buurt nu wel naar bed gaan? Allicht niet. Waakzaamheid blijft geboden; in onze straten al, en nog veel harder in de wereldpolitiek.

Deins daar niet voor terug; maar blijf er evenmin bij staan: Wil iemand bewapening tegen sowjet-dictatuur, laat hij dan ook op zoek gaan naar de wortels van het communisme: Wát is er verkeerd aan en waarom? Hoe komt men ertoe, en hoe is dat te on-

dervangen? — En wie de bewapening wil bestrijden, moet zich soortgelijke vragen stellen. Ga erover lezen, praten met deskundigen: Waar zit de oorzaak? Wie eerlijk onderzoekt, vindt overal naast dreiging en gevaar óók menselijke verwantschap en positieve mogelijkheden. 't Vreemde is vijandig, maar tegelijk verrassend.

Waak en hoed u.

Een manneke van drie jaar, die met een teil water aan 't spelen was, riep onlangs z'n moeder toe: Kijk 's, ik heb m'n mouwen opgestroopt, nou lijkt ik net een echte humanist! Koddige kinderpraat. Had hij z'n oom soms bij het tuinwerk gezien? En toch niet enkel toeval: De armen bloot, bereid vuile handen te maken, te vechten als het moet — zo staat in de wereld een mens die uiteindelijk nergens geborgenheid vindt; nergens op steunen kan, dan op wat hij er zelf van maakt, samen met anderen. Van achter de sterren reikt naar ons geen vaderhand, rust op de wereld geen alziend oog. Zoals houthakkerskinderen uit het oeroude verhaal, alleen gelaten in een donker bos, hebben we slechts elkaar en ieders eigen vindingskracht.

Een troostwoord klink dan gauw goedkoop. „Je moet maar vertrouwen hebben”. Daarvoor heben we teveel gezien. Het erge en grote weet u wel, laat ik met een kleingheid volstaan. Als kind hebben de meesten van ons wel eens een bal moeten terughalen, die bij vreemde mensen over de schutting was gevlogen. Eenmaal bij een alleenwonende mevrouw kregen wij hem terug in een krant. Toen we hem buiten uitpakten, bleek hij lek geprikt te zijn. Een duivelse indruk heeft dit toen op ons gemaakt: valse heksen komen niet alleen in sprookjes voor. Pas later leren we beseffen, hoeveel angst en teleurstelling er schuil gaan in een vrouw, die zó verbitterd is. En in vijandige mensen bij wie ernstiger dingen spelen, dan de kaatsbal van een kind. Vertrouwen, dat aan deze meestal onbereikbare afgronden voorbijziet, is mooi praterij. Maar wat dan? 't Kwaad uitroeien, onderdrukken, in onszelf en in onze omgeving? Juist dat heeft de gemeenste huichelarijen, de grofste uitbarstingen tot gevolg. De vrouw die dat speelgoed bedierf, wordt niet veranderd als een buurman haar eens pittig de waarheid gaat zeggen. Haar beste kans is, dat ze ooit iemand vindt, die belang stelt in haar leven, zonder verwijt; niet in de eerste plaats om haar te veranderen, maar om haar zelf. Dat kan alleen een mens, die ook z'n eigen streven en falen, goed en kwaad, ziet in hun betrekkelijkheid tegen een steeds wijdere horizon. Houdt men dan op met strijden tegen 't kwaad? Integendeel, zo krijgt de strijd pas menselijk perspectief.

Een dier vecht blind voor zijn bestaan; wij mensen overzien, dat het kan mislopen en daarmee confronteren wij ons: De verbitterde man of vrouw, die wij zonder ergernis tegemoet treden, zal toch zich van ons kunnen afwenden, soms zelfs voorgoed, in vijandschap of vlucht, — Kan ik hiermee leven: De blijvende afkeer of haat van een ander, de nederlaag van mijzelf; zonder moedeloos te worden, of onverschillig? Hier blijkt pas, wat ons vertrouwen waard is: Als de mogelijkheid van een mislukking er niet

kalender 1962

De kalender 1962 van het Humanistisch Verbond is thans verschenen.

De uitvoering is geheel gelijk aan die van 1961.

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f2.50 op postrekening no. 304.960 t.n.v. Het Humanistisch Verbond, Utrecht.

In de omschrijving: Kalender 1962.

van tevoren bij was ingecalculeerd, zullen we vlak voor de eindstreep zelf op de vlucht slaan.

De vader in een onrustige stadswijk, die met de aanstokers praten gaat, loopt kans zich belachelijk te maken; doordat hij dit riskeert vindt hij contact. En zo is het over heel de linie. Terwijl wij stelling nemen tegen dictatuur en terreur; met of zonder wapens, maar in elk geval ook aan de gesprekstafel; óók doordringend tot het ideologische probleem; terwijl wij erop ingaan, vechtend en pratend, maar niet vluchtend — intussen kan de bom ons treffen; of andere overweldiging. Met deze nood en dood hebben wij ons te confronteren. In wereldpolitiek, in 't maatschappelijk leven en in de intiemste verhoudingen.

Dat is de kilte, die Pierrot niet meer dragen kon. „Vergeet, vergeet waar ons zwak hart om schreit!” Maar de dichter kan niet vergeten en wil het niet. Hij schrijft het uit. Hij is de harde morgen tegemoet getreden. Wie dat doet verbindt zich met het leven — en met de dood.

Een vrouw, die veel geleden had, heeft eens gezegd: „Alle dingen zijn me vertrouwd geworden”. Ook de dood? vroeg een ander; en de ziekte van uw zoon? (hij leed aan een afschuwelijke kwaal). „De dood wel”, zei ze,

„maar dat andere — ja dat ook.” Haar aarzeling wees erop, dat ze er niet om loog. Het vechten tegen die ziekte had haar ermee vertrouwd gemaakt; en naarmate ze er minder bang voor was, kon ze haar zoon beter bijstaan.

Angst is een slechte raadgeefster, ze vernauwt het bewustzijn. Er is geen beter middel tegen, dan haar in de ogen zien: „'t Ergste dat mij bedreigt, — laat ik me voorstellen dat het komt, laat ik het zo goed mogelijk dóórdenken: Wat dan?” Ik weet, 't is juist zo moeilijk, ja 't lijkt vaak onmogelijk, onze eigen angst te vinden; maar dat hoeft niemand te verhinderen om althans op zoek te gaan, om een begin te maken, bij voorbeeld door er met anderen over te praten. Dit begin alleen al, maakt ons met de situatie meer vertrouwd.

Meer vertrouwd ook met onszelf. Wij zijn het klokhuis, waar vreemdheid en eigenheid samenkomen. 't Eigene is slechts te vinden, voor wie het vreemde aandurft; in openheid en strijd. Telkens gaat het om twee delen, die afzonderlijk niet kunnen bestaan. Als bij een vrucht.

't Is de mens, die hem opensnijdt. Maar laten we dan ook eten.

P. N. KRUYSWIJK

doet u ook mee?

De girodienst verzoekt zoveel mogelijk overschrijvingen rond de jaarwisseling achterwege te laten. Helpt u mee?

Stort reeds *nu* uw abonnementsgeld 1962 ad f 4,— op postrekening 58 t.n.v. de „Humanistische luisterkring”.

Als omschrijving: (*vergeet dit niet!*)

W. v. d. W. 1962

Hartelijk dank.

De administratie.

Uw leven is kort; maak het vol.

J. d'Arnoux

Als dapperheid een eigenschap is die vrees uitsluit, dan heb ik nooit een dapper man gezien. Alle mannen zijn bang. Hoe intelligenter ze zijn, hoe meer angst ze hebben. Een moedig man is degene die zich zelf dwingt voort te gaan ondanks zijn angst.
Generaal George Patton.

De meeste mensen besteden meer tijd en energie aan het omzeilen van hun problemen dan aan een ernstige poging om ze op te lossen.
Henry Ford.

Veel mensen leven te zeer in het verleden. Het verleden moet een springplank zijn, geen sofa.
Harold MacMillan.

Men moet WILLEN leven en WETEN te sterven.
Napoleon Bonaparte.

Het leven is een geschenk, maar wij krijgen het niet cadeau.
Eric van der Steen.

sympathisanten

Reeds 500 personen gaven zich op als sympathisant.

Was u daar ook al bij? En zo ja, hoe staat het met die relatie van u, die zo sympathiek tegenover het Verbond staat?

Heeft u het hem of haar reeds gevraagd?

Aanmelding: Centraal bureau Hum. Verbond - Oudegracht 152 - Utrecht. Bijdragen f 10,— per jaar.

VRAAG HET ZE ZELF EENS

Een van de vervelende dingen die een mens kunnen overkomen als hij een cadeautje krijgt, is, dat hij soms iets anders krijgt dan hij zo vurig had verlangd. Laat ik, omdat ik een vrouw ben, u maar eens een echt vrouwelijk voorbeeld nemen. Je had al zo lang je zinnen gezet op zo'n beeldige, ragdunne stola of op een flesje echte parfum. Het is niet, dat je deze dingen nu zo vreselijk nodig hebt. Goed beschouwd heb je van zo'n stola maar bijzonder weinig praktisch nut. Maar je wilt zo dolgraag af en toe eens iets hebben dat helemaal niet nuttig is. Iets dat alleen maar heel erg leuk is. Als het lang verwachte ogenblik dan eindelijk is aangebroken, krijg je een oer-degelijk strijkijzer, die je hard nodig had, maar waar je diep in je hart niet zo erg naar verlangd hebt als naar die mooie, volstrekt nutteloze stola of dat wufte flesje parfum. Als je eerlijk bent, moet je erkennen, dat je die wens naar die lichtzinnige zaken eigenlijk nooit hebt uitgesproken, misschien wel, omdat je niet goed er voor durfde uit te komen dat je niet zo'n degelijke huisvrouw bent, als waarvoor iedereen je houdt. Hoogstens heb je, in het gezelschap van de a.s. gever, wel eens met een verlangend en bewonderend gezicht stil gestaan voor een etalage, waarin zoiets moois was uitgesteld, maar daar bleef het dan ook bij. En toen ze je vroegen wat je eens graag zou willen hebben, heb je met een onverschillig gezicht gezegd: O geef mij maar een strijkijzer, dat ding dat ik nu heb, moet nodig eens vernieuwd worden. Is het nu eigenlijk wel zo erg onredelijk, zo echt vrouwelijk onlogisch, zo als men dat dan pleegt te noemen, dat je toch een gevoel van lichte teleurstelling niet kunt onderdrukken, als je dat strijkijzer dan ook werkelijk krijgt? Wordt die teleurstelling eigenlijk niet minder veroorzaakt door het cadeau zelf dan door het gevoel dat de gever zo weinig begrepen heeft van je wensen en gedachten, dat hij ook zo weinig moeite heeft genomen werkelijk te doorgronden wat je nu eigenlijk bezielt?

Laten we gerust zijn, vanavond behoeven we zulke teleurstellingen niet te verwachten. Sint Nicolaas is oud en wijs genoeg om onze meest verborgen wensen te kunnen raden. Maar als gewone mensen elkaar cadeautjes gaan geven, ja, dan kan zoiets gebeuren. Je komt er wel overheen, er is geen ramp gebeurd tenslotte. De hele zaak zou misschien niet eens de moeite waard zijn om over te praten als we hier niet te doen hadden met een symptoom van de manier waarop wij mensen elkaar vaak tegemoet treden en waarmee we elkaar onder bepaalde omstandigheden het leven zo moeilijk kunnen maken. Het is de neiging over anderen te moederen en voor anderen te beslissen zonder je in ernst af te vragen of die ander van al die zorg op deze manier, nu wel zo erg gediend is. Een vriend van je is zonder werk geraakt. Hij komt bij je en klaagt zijn nood. Je leeft met hem mee en je windt je over

de zaak op. Het is werkelijk schromelijk onrechtvaardig wat hem is aangedaan en je zou hem dolgraag willen helpen. Je komt tot de conclusie dat hij het beste zal doen in die en die richting een nieuwe werkring te zoeken. Je deelt dat aan hem mee. Dat hij niet zo bar enthousiast reageert ontgaat je volkomen. Tenslotte heeft hij toch ja gezegd en je ziet je eigen voorstel zo beslist als de enige mogelijkheid voor hem, dat je je niet eens afvraagt of hij zelf soms nog andere mogelijkheden ziet of andere ambities zou hebben. Je gaat direct aan de slag, je boort allerlei relaties aan en, ja hoor, je slaagt erin een nieuwe werkring in de door jou gewenste richting voor hem te vinden. Hij moet alleen nog maar even officieel solliciteren en dan komt het vast wel in orde. Dolgelukkig vertel je hem van je succes. Het valt je wel even op, dat hij niet zo juichend reageert als je verwacht had, maar goed, dat kan wel komen doordat hij teveel overbluft was door het goede nieuws. Je ziet hem niet meer verschijnen en als je hem een tijd later toevallig tegenkomt, blijkt, dat hij helemaal niet heeft gesolliciteerd. Hij prevelt een paar vage verontschuldiging, die naar jouw mening helemaal niet steekhoudend zijn. Je bent diep teleurgesteld. Je hebt zo je best gedaan en je zo uitgesloofd en wat zie je nu: nauwelijks een bedankje terwijl je goede raad niet eens is opgevolgd. De vriend loopt ook rond met onplezierige gevoelens. Hij wilde die baan niet, hij had nu eenmaal andere ambities. De angst was hem om het hart geslagen, dat hij, als hij eenmaal die aangeboden werkring aanvaard zou hebben misschien nooit meer in de door hem zo gewenste richting zou kunnen werken. Die gedachte was misschien niet juist, maar er was hem ook niet de tijd gelaten de voorstellen te verwerken, oude illusies op te geven en te aanvaarden dat het misschien toch maar het beste is, te doen zoals hem was aangeraden. Toen zijn helper eenmaal beslist had wat het beste voor hem was, was die er met een snelreinvart op af gegaan. De vriend voelt zich gekwetst. Zo gaat het nu, als je in een noodsituatie verkeert, denkt hij, je moet maar over je laten beslissen, wat je er zelf van denkt, telt zowat niet meer mee. En dan moet je nog dankbaar zijn ook. En deze ervaring treft hem des te pijnlijker omdat hij haar opdeed door te doen van zijn beste vrienden. De vriendschap heeft een gevoelige deuk gekregen en aan beide kanten staat een verdrietig, misschien zelfs een verbitterd mens.

Op deze manier hebben vele mensen gedurende vele jaren vele andere mensen in de put geholpen in plaats van eruit. Met de beste bedoelingen overigens. Zo langzamerhand breekt het inzicht door, dat dit moet veranderen. Dat we, wil onze hulp aan mensen in allerlei moeilijke omstandigheden, werkelijk enig positief resultaat hebben, ons ernstig zullen moeten afvragen wat de persoon in kwestie zelf nu eigenlijk wil. Dat we ons vooral ook erin zullen moeten

verdiepen hoe onze hulp door de ander beleefd wordt. Er worden tegenwoordig allerlei onderzoeken in die richting gedaan. Er zijn enquetes ingesteld onder volwassenen, die in hun jeugd met een of andere vorm van kinderbescherming in aanraking zijn geweest en er is hun gevraagd, hoe ze dat hebben beleefd. De resultaten van die onderzoeken zijn niet altijd even bemoedigend, maar juist het feit, dat die onderzoeken gedaan worden, stemt hoopvol. Het bewijst, dat we, vooral bij de georganiseerde hulp aan mensen, die door wat voor omstandigheden ook, in moeilijkheden zijn geraakt, steeds meer ervan doordrongen worden, dat we de mens, die we willen helpen, op voet van gelijkwaardigheid tegemoet dienen te treden. Niet als een soort ding, waarover je beslist, maar als een medemens, die, wat hij misschien ook heeft gedaan, en hoe hij er ook aan toe is, een mens blijft als ieder ander, met een recht op 'eigen oordeel en beslissing. Dit standpunt wordt zeker niet alleen ingenomen door Humanisten, het begint steeds meer door te dringen in kringen van allerlei levensbeschouwelijke en godsdienstige richting. Maar het is wel een standpunt, dat de Humanisten heel na aan het hart ligt, omdat zij het recht van ieder mens over eigen leven naar eigen inzicht te beschikken, natuurlijk zonder dat hij daardoor het zelfbeschikkingsrecht van anderen aan mag tasten, zien als een heel wezenlijk deel van het mens zijn. Daarom zullen Humanisten al die pogingen die erop gericht zijn, na te gaan hoe anderen nu eigenlijk allerlei vormen van hulp beleven, van harte toejuichen.

Zo zou het, dacht ik, ook wel eens de moeite waard zijn, na te gaan hoe zij, die ondersteund worden door gemeentelijke diensten van sociale zaken, die hulp ervaren. Het lijkt me toe, dat zo'n onderzoek bijzonder interessante uitkomsten zou kunnen opleveren.

Juist omdat ik, als Humanist, deze pogingen zo belangrijk vind, zou ik nog zo graag iets willen vertellen over een boek dat ook tot stand is gekomen, dank zij het devies: Vraag het ze zelf eens.

De Nederlandse Centrale Vereniging voor Gebrekkigenzorg heeft n.l. het initiatief genomen, een aantal invaliden te vragen eens op te schrijven hoe zij hun invaliditeit innerlijk verwerkt hadden, welke moeilijkheden ze van, niet-invaliden hebben ondervonden en, kortom, wat zij tot hun valdie en invalide medemens te zeggen hebben.

Het resultaat is een ontroerend en tegelijk opbeurend boek geworden, dat onder de titel: Een brug tussen validen en invaliden is verschenen bij de uitgeverij Ploegsma te Amsterdam. De voornaamste indruk, die ik van dit boek heb overgehouden is wel in de eerste plaats, dat de invaliden die hier aan het woord zijn, eigenlijk alle hun gebrek als iets positiefs ervaren. Als een situatie die hen heeft aangespoord tot ontplooiing van hun krachten en tot het beleven van een grote innerlijke rijkdom. Zeker, we moeten niet vergeten, dat niet alle mensen er in slagen, onder dergelijke omstandigheden het hoofd in geestelijke zin boven water te houden, maar het is toch bemoedigend dat het blijkbaar mogelijk is ook bij de vaak heel ernstige vormen van invaliditeit waaronder

deze schrijvers te lijden hebben. En het is ook goed te weten, dat juist de niet-invalide medemens door zijn houding er zoveel kan toe bijdragen dat de invalide er niet onder door gaat. Het tweede dat mij in dit boek opviel was dan ook, dat alle invaliden die hierin geschreven hebben, er zoveel prijs op stellen als een gewoon mens behandeld te worden. Ontroerend is het levensverhaal van een nog jonge invalide vrouw, die schrijft dat ze achteraf zo dankbaar is, dat ze voor een bepaald examen gezakt is. Dat was voor haar immers het bewijs, dat aan haar dezelfde eisen gesteld werden als aan andere mensen. Toen ze later voor hetzelfde examen slaagde, was ze er zeker van, dat ze dat succes ook verdiend had, dat ze in dat opzicht gelijk was aan de anderen.

Medelijden, nieuwsgierigheid en overdreven behulpzaamheid in situaties waarin de invalide best zichzelf kan redden, dat zijn, zo blijkt uit dit boek, wel haast de ergste vijanden van een invalide, die hem in zijn gevoel van menselijke waardigheid bedreigen. Maar aan de andere kant is er ook veel onnadenkendheid, veel onvermogen zich in de situatie van de invaliden in te leven, die verdriet en angst kunnen veroorzaken. Ik zal niet licht dat werkelijk benauwende verhaal vergeten van die man die verlamd was geraakt en zijn spraak had verloren en die toen in het ziekenhuis een tijdje alleen werd gelaten in een kamertje, omdat er geen direct levensgevaar bestond. Hij had enige denken over zich gekregen en er stonden twee elektrische kacheltjes. Die man werd bevangen door de panische angst dat de dekens zouden wegglijden en vlam vatten en dat hij dan niet zou kunnen roepen en zich ook niet zou kunnen bewegen. Aan de medische behandeling van deze patiënt heeft waarschijnlijk niets gemankeerd en dat brandgevaar bestond in werkelijkheid misschien niet eens, maar hier werd nu zo'n typisch gebrek aan inlevingsvermogen in de situatie van een ander duidelijk, waardoor aan die ander veel leed werd toegebracht.

Soms lijkt zoiets wel haast onvermijdelijk, omdat het zo moeilijk is, voor iemand die zelf zo'n gebrek niet heeft, zich helemaal in te denken in de situatie van een ander. Maar daarom is het ook zo goed, het maar eens ronduit aan die ander te vragen. Uit dit boek is het mij wel duidelijk geworden, dat bijna niemand, die in moeilijke omstandigheden verkeert, en zeker de meeste invaliden niet, een eerlijk gesprek over zijn problemen als pijnlijk ervaart, als de bereidheid tot luisteren maar aanwezig is.

Wat kwetsend is, is juist de half verborgen, vaak onuitgesproken nieuwsgierigheid. Er is nog iets anders, wat ik van dit boek geleerd heb. Dat is het inzicht, dat de mens, die eerlijk wil luisteren naar de problemen van de ander, daardoor zelf zoveel rijker kan worden, en ook voor zijn eigen leven zoveel leren kan. De meeste indruk heeft op mij n.l. het getuigenis gemaakt van een dove vrouw, die schrijft, dat ze al die invaliden, die zeggen dat ze volkomen vrede hebben met hun gebrek en dat het eigenlijk zo erg niet is, niet zo bewonderen kan. Als je er zo tegenover staat, is je handicap geen uitdaging meer, geen voortdurende aansporing om van het leven te maken wat er van te maken is. Als het goed is, dan blijf je voortdurend

met je verdriet in gesprek, zo schrijft ze ongeveer. Telkens moet je je houding bepalen, telkens moet je de uitdaging opnieuw aanvaarden. Toen ik dat las heb ik gedacht: geldt dit eigenlijk niet voor iedereen. Bijna alle mensen hebben wel een bepaald verdriet in hun leven, in dat opzicht verschillen invaliden niet van anderen. Maar invaliden zijn wel meer in een uitzonderingspositie geplaatst dan vele anderen. Dat dwingt hen misschien meer over allerlei vragen na te denken en zich van veel dingen helderder bewust te worden dan menig ander. Maar juist dit maakt, dat zij aan die anderen soms iets te zeggen hebben, dat voor het leven van die anderen van betekenis kan zijn. En dit is nu juist het wonderlijke van het helpen op voet van gelijkwaardigheid. Er is niet één partij, die bemoedert en bedisselt en achteraf recht heeft op dank en

een andere partij over wie bedisseld wordt en die later nog bedanken moet óók, er zijn twee gelijkwaardige partijen die in gesprek zijn met elkaar en achteraf hebben beiden waarschijnlijk evenveel reden tot dankbaarheid. Dit is misschien de enige basis waarop een innerlijk zelfstandig mens de hulp van een ander kan aanvaarden: het besef, dat hij door hulp nodig te hebben en de relatie die daaruit voortvloeit, ook voor de ander iets kan betekenen. Ik voor mij wil graag erkennen dat het boek: een brug tussen validen en invaliden, voor mij bijzonder veel betekend heeft, zonder dat ik nu zou durven zeggen dat ik tot dusver zelf een invalide tot hulp heb kunnen zijn. Maar misschien is op deze manier toch juist aan een der meest belangrijke bedoelingen van dit boek beantwoord.

H. SINGER-DEKKER

het nederlands gesprek-centrum (n.g.c.)

Vele van de lezers van „Het Woord van de Week” kennen het N.G.C. en zij zullen ook wel kennis hebben genomen van de vele publicaties van dit instituut. Toch achten wij een hernieuwde bekendmaking van de thans verschenen publicaties wel op haar plaats. Mochten er onder onze lezers zijn, die hiervoor belangstelling hebben, dan kunnen zij deze bestellen door storting of overschrijving van f 1,50 per uitgave op postrekening 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond - Utrecht.

No. 1	Het gesprek	No. 13	De arbeid van de gehuwde vrouw buiten haar gezin
„ 2	Arbeid en eigendom	„ 14	Voldoening van de arbeid
„ 3	Idealen van opvoeding	„ 15	Wezen en grondslagen van het recht
„ 4	Staat en cultuur	„ 16	Overheid en volksvoorlichting
„ 5	Centralisatie en decentralisatie	„ 17	Geestelijke volksgezondheid
„ 6	Politieke partij en parlementair stelsel	„ 18	De zin van de zondag
„ 7	Filosofie en geloof	„ 19	Helpen in deze tijd
„ 8	Conceptieregeling	„ 20	Volk en strijdkrachten
„ 9	Het samenleven in Nederland	„ 21	De vrijheid
„ 10	Kerk en staat	„ 22	Opvoeding op het gebied der sexualiteit
„ 11	De sport in onze samenleving	„ 23	Geestelijke leiding van volwassenen
„ 12	De vorming van de Nederlandse soldaat		

Luistert U ook elke 1e dinsdag van de maand naar onze uitzending via de A.V.R.O.-microfoon?

Zie voor de juiste tijd ons overzicht van de komende lezingen.

lezingen voor de radio

- zo. 17 dec. VARA 9.45 uur: Dr. D. H. Prins: Mensen zoeken hun weg.
 zo. 24 dec. VARA 9.45 uur: Prof. Dr. D. Loenen: Vrede op aarde en Eenheid der mensen; Idealen vóór Christus' geboorte.
 zo. 31 dec. VARA 9.45 uur: Dr. J. P. van Praag: „De Nieuwjaarsbrief van het Humanistisch Verbond”.
 di. 2 jan. AVRO 16.00 uur: Mr. A. Stempels: „Objectief schrijven, een bezigheid met gebreken”.
 zo. 7 jan. VARA 9.45 uur: Prof. Dr. Libbe van der Wal: „En wat zegt een humanist daarvan?”